

SADRŽAJ

PREDGOVOR	1
1. UVOD	1
GLAVA I	3
1. UVIĐAJ SAOBRAĆAJNIH NEZGODA	3
1.1. ZNAČAJ I ZADACI	3
1.2. METODOLOGIJA UVIĐAJA.....	4
1.2.1. Preliminarna faza uviđaja	4
1.2.2. Uviđaj na mestu saobraćajne nezgode	4
1.2.3. Postuviđajna faza i formiranje dokumentacije	5
1.2.1. Preliminarna faza uviđaja	5
1.2.1.1. Prijem obaveštenja o saobraćajnoj nezgodi.....	5
1.2.1.2. Obezbeđenje mesta saobraćajne nezgode.....	5
1.2.1.3. Formiranje uviđajne ekipe i izlazak na mesto nezgode.....	7
1.2.1.4. Izveštaj radnika sa obezbeđenja mesta nezgode	7
1.2.1.5. Planiranje rada na mestu nezgode	8
1.2.2. Uviđaj na mestu saobraćajne nezgode	8
1.2.2.1. Utvrđivanje mesta nezgode.....	8
1.2.2.2. Utvrđivanje podataka o učesnicima saobraćajne nezgode	9
1.2.2.3. Pronalaženje i identifikovanje tragova i predmeta.....	9
1.2.2.4. Vrste i podela tragova	10
1.2.2.5. Prikupljanje ostalih podataka na licu mesta	14
1.2.2.6. Izazivanje, fiksiranje i pakovanje dokaznih sredstava	14
1.2.3. Postuviđajna faza i formiranje dokumentacije	15
1.2.3.1. Utvrđivanje podataka o putu, signalizaciji i saobraćaju	15
1.2.3.2. Utvrđivanje podataka o vozilima	18
1.2.3.3. Prikupljanje podataka o vremenu, uslovima vidljivosti i meteorološkim prilikama.....	19
1.2.3.4. Prikupljanje podataka o posledicama saobraćajne nezgode	20
1.2.3.5. Prikupljanje obaveštenja od svedoka i učesnika u nezgodi	20
1.2.3.6. Formiranje uviđajne dokumentacije	21
1.3. UVIĐAJNA DOKUMENTACIJA.....	21
1.3.1. Zapisnik o uviđaju.....	21
1.3.2. Foto-elaborat	23
1.3.3. Skica mesta	24
1.3.3.1. Faze skiciranja	24
1.3.4. OSTALA DOKUMENTA	27
1.4. PRIMENA SOFTVERSKIH REŠENJA U IZRADI UVIĐAJNE DOKUMENTACIJE.....	28
1.4.1. Foto-elaborat	28
1.4.2. Skica mesta nezgode i situacioni plan	29
1.4.3. PC-RECT	31

1.5. UNAPREĐENJE UVIĐAJA SA ASPEKTA POTREBA VEŠTAKA	32
1.5.1. KRITIČKI OSVRT NA DOSADAŠNJE UVIĐAJE SAOBRAĆAJNIH NEZGODA	33
1.5.2. MOGUĆI PRAVCI UNAPREĐENJA UVIĐAJNE DOKUMENTACIJE	34
1.6. REKONSTRUKCIJA SAOBRAĆAJNIH NEZGODA	36
1.6.1. Pojam i značaj rekonstrukcije	36
1.6.2. Cilj rekonstrukcije	37
1.6.3. Preduslovi za rekonstrukciju	39
1.6.4. Postupak rekonstrukcije saobraćajne nezgode	42
PRILOG 1:	43
PRILOG 2	44
GLAVA II	47
2. PROCES KRETANJA I ZAUSTAVLJANJA MOTORNIH VOZILA	47
2.1. ANALIZA PROCESA KRETANJA MOTORNIH VOZILA	47
2.1.1. Opšti pristup u razmatranju kretanja motornih vozila	47
2.1.1.1. <i>Dinamika kretanja nepogonskog točka po tvrdoj podlozi .....</i>	<i>48</i>
2.1.1.2. <i>Dinamika kretanja pogonskog točka po tvrdoj podlozi .....</i>	<i>49</i>
2.1.1.3. <i>Dinamika kretanja kočenog točka po tvrdoj podlozi .....</i>	<i>51</i>
2.1.2. Sile koje pokreću vozilo	52
2.1.3. Sila otpora kretanja motornog vozila	53
2.1.3.1. <i>Sila otpora kotrljanju .....</i>	<i>53</i>
2.1.3.2. <i>Sila otpora uspona .....</i>	<i>54</i>
2.1.3.3. <i>Sila otpora vazduha .....</i>	<i>54</i>
2.1.3.4. <i>Sila otpora inercije .....</i>	<i>55</i>
2.1.3.5. <i>Momenti otpora kotrljanja .....</i>	<i>56</i>
2.1.4. Normalne reakcije podloge na točkove motornog vozila	56
2.1.5. Ostale karakteristike motornog vozila	57
2.1.5.1. <i>Dinamička karakteristika motornog vozila .....</i>	<i>57</i>
2.1.5.2. <i>Veličina ubrzanja motornog vozila .....</i>	<i>57</i>
2.1.5.3. <i>Vreme ubrzanja vozila .....</i>	<i>57</i>
2.2. ANALIZA PROCESA KOČENJA MOTORNIH VOZILA	58
2.2.1. Opšti pristup analizi kočenja vozila	58
2.2.1.1. <i>Određivanje usporenja pri kočenju motornog vozila .....</i>	<i>59</i>
2.2.1.2. <i>Koeficijent eksploatacijskih uslova kočenja .....</i>	<i>60</i>
2.2.2. Kočione karakteristike motornih vozila	61
2.2.2.1. <i>Regulatori sile kočenja i antiblokirajući uređaji .....</i>	<i>62</i>
2.2.2.2. <i>Uticaj efikasnosti kočnica na izračunavanje brzine kretanja vozila .....</i>	<i>63</i>
2.2.3. Utvrđivanje osnovnih karakteristika kočenja motornog vozila	64
2.2.3.1. <i>Određivanje brzine kretanja vozila na osnovu tragova kočenja .....</i>	<i>64</i>
2.2.3.2. <i>Određivanje vremena kočenja i zaustavljanja vozila .....</i>	<i>65</i>
2.2.3.3. <i>Određivanje puta kočenja i zaustavnog puta vozila .....</i>	<i>66</i>
2.3. ELEMENTI TEORIJE VOĐENJA VOZILA PO PUTU	67
2.3.1. Osnovni pojmovi o vođenju vozila	67
2.3.2. Upravljačke karakteristike vozila	70
2.3.2.1. <i>Osnovni pojmovi o upravljačkim sistemima .....</i>	<i>70</i>
2.3.2.2. <i>Elementi analize krivolinijskog kretanja vozila .....</i>	<i>70</i>
2.3.3. Elementi stabilnosti motornog vozila	73
2.3.3.1. <i>Opšti pristup .....</i>	<i>73</i>
2.3.3.2. <i>Stabilnost pri kočenju vozila .....</i>	<i>74</i>
2.3.4. Poremećaj stabilnosti vozila	75

2.3.4.1. Uzroci destabilizacije vozila.....	75
2.3.4.2. Poprečna stabilnost vozila pri njegovom pravolinijskom kretanju na putu bez poprečnog nagiba	76
2.3.4.3. Stabilnost kretanja vozila u krivini	77
2.3.4.4. Skretanje vozila s pravca	78
GLAVA III.....	81
3. RADNJE I PROCESI U SAOBRAĆAJU.....	81
3.1. UVOD.....	81
3.2. ANALIZA RADNJI I PROCESA U SAOBRAĆAJU.....	85
3.2.1. Osnovne radnje u saobraćaju	85
3.2.1.1. Ukjučivanje	85
3.2.1.2. Pomeranje vozila (izmicanje)	88
3.2.1.3. Promena saobraćajne trake (prestrojavanje)	90
3.2.1.4. Zaustavljanje i parkiranje.....	91
3.2.2. Kretanje vozila.....	94
3.2.2.1. Kretanje vozila po putu.....	94
3.2.2.2. MIMOILAŽENJE.....	96
3.2.2.3. Kretanje vozilom unazad.....	97
3.2.2.4. Promena načina kretanja	98
3.2.2.5. Sleđenje (bezbedno odstojanje pri kretanju vozila u nizu ili koloni)	100
3.2.3. Skretanje i okretanje	103
3.2.3.1. Skretanje udesno	104
3.2.3.2. Skretanje ulevo.....	104
3.2.3.3. Polukružno okretanje	106
3.2.4. Proces obilaženja.....	108
3.2.4.1. Opšti slučaj obilaženja (sa konstantnom brzinom).....	108
3.2.4.2. Obilaženje sa konstantnim ubrzanjem i usporenjem vozila	112
3.2.4.3. Obilaženje sa konstantnim ubrzanjem i usporenjem pri ograničenoj (V_{og}) ili maksimalnoj (V_m) brzini	114
3.2.4.4. Obilaženje sa ubrzanjem do postizanja ograničene (V_{og}) ili maksimalne (V_m) brzine	116
3.2.5. Proces bezbednog preticanja	117
3.2.5.1. Pravila preticanja.....	117
3.2.5.2. Analiza procesa bezbednog preticanja	118
3.2.5.3. Preticanje sa konstantnim brzinama kretanja vozila	128
3.2.5.4. Preticanje konstantnim ubrzanjem i usporenjem ("iz kolone u kolonu").....	130
3.2.5.5. Preticanje sa konstantnim ubrzanjem i usporenjem i ograničenom brzinom	132
3.2.5.6. Ostale karakteristike procesa preticanja	133
3.2.6. Proces bezbednog prolaska kroz krivinu.....	135
3.2.6.1. Granična brzina vozila u horizontalnoj krivini bez poprečnog nagiba	136
3.2.6.2. Granična brzina vozila u horizontalnoj krivini sa poprečnim nagibom (β)	136
3.2.6.3. Granična brzina pri kretanju vozila u krivini sa negativnim poprečnim nagibom....	137
3.2.7. Propuštanje vozila na raskrsnici	137
3.2.7.1. Propuštanje vozila na neregulisanim raskrsnicama	138
3.2.7.2. Propuštanje vozila na raskrsnici sa svetlosnim saobraćajnim znakovima	140
3.2.7.3. Propuštanje vozila na raskrsnici gde regulisanje saobraćaja vrši ovlašćeno lice ..	142
GLAVA IV	145
4. RELEVANTNI PARAMETRI ZA ANALIZU SAOBRAĆAJNE NEZGODE..	145
4.1. ODREĐIVANJE USPORENJA VOZILA U SAOBRAĆAJNIM NEZGODAMA. 150	
4.1.1. Pojam merodavnog usporenja pri ekstremnom kočenju vozila.....	150
4.1.2. Koeficijent trenja	151
4.1.3. Koeficijent prijanjanja.....	153
4.1.4. Kvantifikacija uticajnih parametara i mogućnost njihove procene.....	157

4.1.5. Koeficijent otpora kotrljanja točka	161
4.1.6. Usporenje vozila motorom	161
4.1.7. Tehnički normativi efikasnosti kočionih sistema motornih i priključnih vozila.....	163
4.2. VREME REAGOVANJA SISTEMA "VOZAČ-VOZILO" (t_r)	164
4.2.1. Vreme reagovanja vozača (t_1).....	164
4.2.2. Vreme odziva kočionog sistema (t_2)	165
4.2.3. Vreme porasta usporenja (t_3)	166
4.2.4. Ukupno vreme reagovanja sistema "vozač-vozilo" (t_r).....	167
4.2.5. Ostale specifičnosti reagovanja vozača	167
4.3. DEFINISANJE PUTA USPORENJA VOZILA.....	168
4.3.1. Pojam puta usporenja, kočenja i zaustavljanja	168
4.3.2. Određivanje dužine puta na kome se obavlja usporavanje.....	169
4.4. TRAGOVI VOZILA I NJIHOVO DEFINISANJE U PROCESU KOČENJA	173
4.4.1. Tragovi vožnje	173
4.4.2. Tragovi klizanja	173
4.4.3. Tragovi zanošenja.....	174
4.4.4. Trag blokiranog točka.....	174
4.4.5. Tragovi kočenja.....	174
4.5. ODREĐIVANJE BRZINE KRETANJA OSTALIH UČESNIKA U SAOBRAĆAJNIM NEZGODAMA	175
4.5.1. Utvrđivanje verovatne brzine kretanja pešaka	175
4.5.2. Ostale karakteristike kretanja pešaka	177
4.5.2.1. Kretanje pešaka u grupi	177
4.5.2.2. Brzina kretanja dece.....	177
4.5.2.3. Maksimalne brzine kretanja pešaka.....	178
4.5.2.4. Kretanje pešaka unazad.....	178
4.5.2.5. Trajanje kretanja pešaka u zavisnosti od ugla okretanja	179
4.5.2.6. Prosečne visine i težine pešaka	179
4.5.2.7. Visina kolena i karlice dece različite starosti u odnosu na visinu prednjeg dela vozila	180
4.5.3. Prosečne brzine kretanja bicikla.....	180
4.5.4. Prosečne brzine kretanja zaprežnih vozila	181
4.5.5. Prosečna brzina kretanja traktora	181
4.6. VIDLJIVOST–UOČLJIVOST.....	181
4.6.1. Horizontalna vidljivost u meteorološkom smislu.....	181
4.6.2. Uočljivost prepreka u noćnim uslovima	182
4.7. PREGLEDNOST PUTA	190
4.7.1. Preglednost pri kočenju	190
4.7.2. Pregledna dužina za preticanje (p_{pt}).....	192
4.8. ELEMENTI POPREČNOG PROFILA I OSOVINE PUTA	192
GLAVA V	195
5. METODE I TEHNIKE SPROVOĐENJA KONTROLE SAOBRAĆAJA	195
5.1. UVOD.....	196
5.2. METODIKA I TAKTIKA OBAVLJANJA KONTROLE VOZILA U SAOBRAĆAJU.....	197
5.2.1. Planiranje kontrole saobraćaja	198
5.2.2. Organizacija kontrole i raspored službe	200
5.3. TEHNIKA KONTROLE BRZINE VOZILA PUTEM RADARA.....	203

5.3.1. Vidovi kontrole brzine radarom	204
5.3.2. Izbor mesta i način korišćenja radarskog uređaja	205
5.4. KORIŠĆENJE TAHOGRAFA U KONTROLI BRZINE VOZILA.....	207
5.5. TEHNIKA KORIŠĆENJA ALKOMETRA U KONTROLI VOZAČA.....	209
GLAVA VI	211
6. TEHNIČKA SREDSTVA ZA KONTROLU I REGULISANJE SAOBRAĆAJA	211
6.1. ULOGA I ZNAČAJ TEHNIČKIH SREDSTAVA ZA KONTROLU SAOBRAĆAJA	212
6.2. KLASIFIKACIJA I PRIKAZ SREDSTAVA I UREĐAJA ZA KONTROLU SAOBRAĆAJA	218
6.2.1. Uređaji za vršenje poslova kontrole saobraćaja	220
6.2.1.1. Automobil	220
6.2.1.2. Motocikl	220
6.2.1.3. Helikopter	221
6.2.1.4. Vozila za posebne namene	221
6.2.1.5. Sredstva veze	222
6.2.1.6. Pribor i oprema za neposrednu kontrolu saobraćaja	223
6.2.2. Uređaji za kontrolu elemenata saobraćajnog toka	223
6.2.2.1. Uređaji za kontrolu brzine kretanja vozila	223
6.2.2.2. Uređaji za praćenje i snimanje ponašanja učesnika u saobraćaju	233
6.2.2.3. Uređaji za kontrolu i regulisanje saobraćajnog toka	236
6.2.3. Uređaji za kontrolu tehničke ispravnosti vozila	238
6.2.3.1. Uređaji za kontrolu ispravnosti sistema za zaustavljanje	241
6.2.3.2. Uređaji za kontrolu sistema za upravljanje	243
6.2.3.3. Uređaji za kontrolu ispravnosti pneumatika na vozilu	245
6.2.3.4. Uređaji za kontrolu svetlosno - signalnih uređaja vozila	246
6.2.3.5. Uređaji za kontrolu sastava izduvnih gasova	247
6.2.3.6. Fonometar za kontrolu buke	249
6.2.4. Uređaji za kontrolu psihofizičkog stanja učesnika u saobraćaju	250
6.2.4.1. Kontrola alkoholisnosti vozača	252
6.2.4.2. Kontrola vozača pod uticajem droge ili drugih opojnih sredstava	253
6.2.4.3. Kontrola radne sredine vozača	254
6.2.4.4. Kontrola umora vozača	254
6.2.5. Uređaji za kontrolu ispravnosti puta	255
6.2.5.1. Kontrola hrapavosti kolovoza	255
6.2.5.2. Kontrola ravnosti kolovoza	256
6.2.5.3. Nagib kolovoza	256
6.2.5.4. Uređaji za merenje nosivosti	258
6.2.5.5. Merenje oštećenosti kolovozne površine	259
6.2.5.6. Uređaji za merenje bučnosti kolovoznih površina	260
6.2.6. Uređaji koji se koriste u vanrednim situacijama	261
6.2.6.1. Uređaji za pružanje prve pomoći povređenima	261
6.2.6.2. Obezbeđivanje mesta saobraćajne nezgode i drugih vanrednih situacija na putu	262
6.2.6.3. Uređaji i oprema za vršenje uviđaja i rekonstrukciju saobraćajne nezgode	263
6.3. INTELEGENJNI TRANSPORTNI SISTEMI (ITS)	266
6.3.1. Uvod	266
6.3.2. Učinci ITS	267
6.3.3. Svrha i osnovna zamisao ITS	268
6.3.4. ITS u gradovima	269

PRILOG - BR. 3	271
1. USLOVI KOJE MORAJU DA ISPUNJAVAJU UREĐAJI I OPREMA NA VOZILIMA U SAOBRAĆAJU	271
2. UREĐAJ NA MOTORNIM I PRIKLJUČNIM VOZILIMA	272
3. UREĐAJI NA TRAKTORIMA, ZAPREGAMA I BICIKLIMA	275
4. OPREMA VOZILA	276
PRILOG BR. 4. OZNAKE I MERNE JEDINICE	277
LITERATURA	283